

Jak napsat vědeckou publikaci kvalitně a bezbolestně

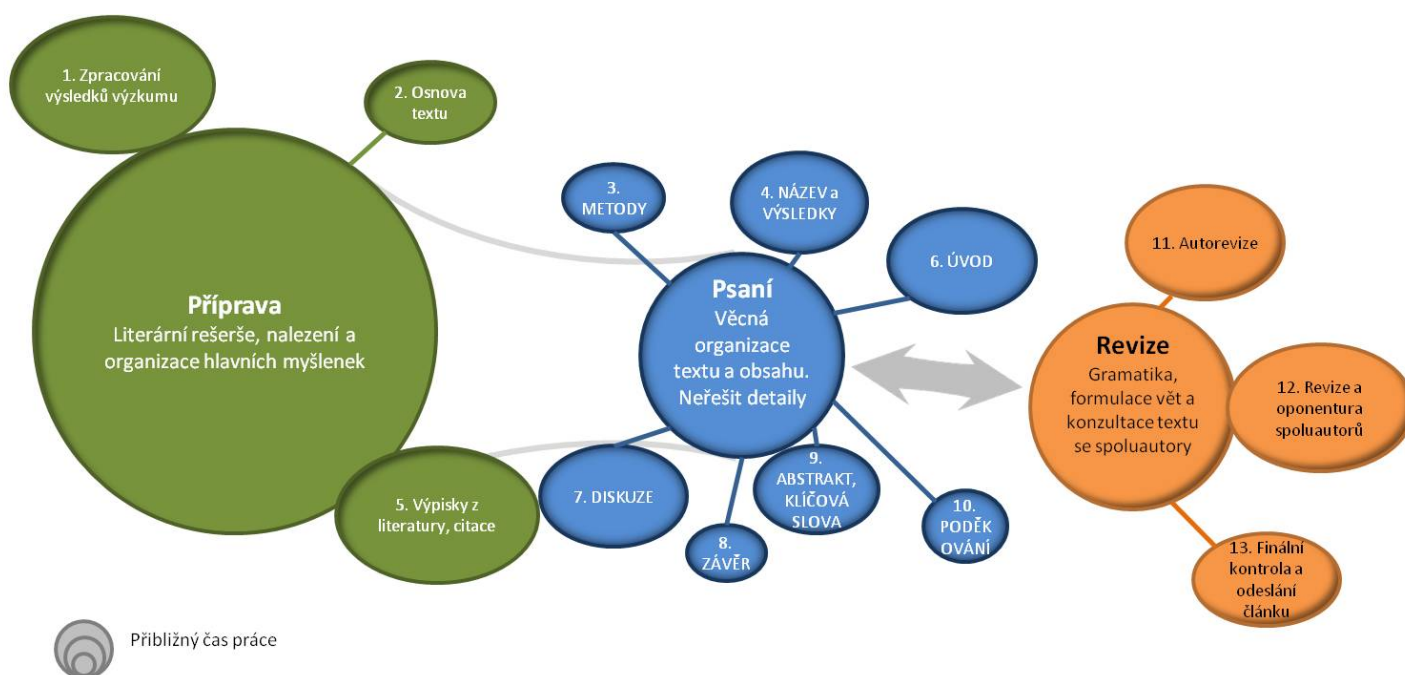
Stručný rádce pro začátečníky i pokročilé obsahující typy:

- Jak se pustit do psaní
- S čím začít
- Jak psát poutavě
- ...A mnohé další

Autoři:

Barbora Jarošová a kolektiv autorů: Zuzana Uhrová, Marek Abraham Mihai, Lukáš Chrást, Lukáš Chvátal, Jakub Javůrek, Lukáš Kohút, Petr Masner, Markéta Menšíková, Erika Mikulenková, Markéta Novotná, Pavlína Opatová, Zrinka Oreskovic, Olga Popova, Ondřej Sáška, Veronika Vrbovská, Vilém Walter, Luděk Bláha

Brno 2014

Obsah

Předmluva – cíl.....	4
1. Jak překonat odpor a pustit se včas do práce	5
1.1. Jak předejít prokrastinaci při tvorbě publikace	6
1.2. Další typy, které pomohly konkrétním studentům	7
2. Tvorba publikace krok za krokem.....	7
2.1. Systematičnost.....	7
2.2. Napodobování kvalitních článků.....	8
2.3. Ukládání práce.....	8
2.4. Osnova.....	8
2.5. Kterou kapitolou začít	9
2.6. Kapitola METODY	10
2.7. Kapitola VÝSLEDKY	10
2.7.1. Tabulky, grafy a obrázky	11
2.8. Sběr informací z literatury a upřesnění struktury článku	12
2.8.1. Systém poznámek z literatury	12
2.8.2. Logická pravidla.....	13
2.8.3. Struktura jednotlivých odstavců.....	13
2.9. Kapitola ÚVOD	13
2.10. Kapitola DISKUSE	14
2.11. Kapitola ZÁVĚR	15
2.12. NÁZEV článku	15
2.13. KLÍČOVÁ SLOVA	16
2.14. „Highlights“	16
2.15. ABSTRAKT.....	16
2.15.1. Struktura ABSTRAKTU	16
2.15.2. Rozdíl Abstrakt a Anotace	16
2.16. PODĚKOVÁNÍ.....	17
2.17. REFERENCE	17
2.18. Výběr časopisu	18
2.18.1. Kdy vybrat časopis?	18
2.18.2. Jak vybrat časopis?.....	18
3. Revize a editace vlastního textu (jak zvýšit poutavost textu)	19
3.1. Kontrola struktury článku.....	19

3.2. Kontrola gramatiky	20
3.2.1. „Spelling“ a překlepy	20
3.2.2. Použité časy	20
3.3. Kontrola větných staveb a použitých slov	21
3.3.1. Negativní věty přepsat pozitivně	21
3.3.2. „Krájení hadů“	21
3.3.3. Náhrada slabých sloves za silné	21
3.3.4. Přesun slovesa na začátek věty	21
3.3.5. Rytmus textu	21
3.3.6. Vyhledat a vymazat „vycpávková“, emotivní nebo slangová slova	22
3.3.7. Vyhledat a nahradit příliš sofistikovaná slova	22
4. Revize spoluautory	22
5. Nabídnutí článku	22
6. Proces posuzování článku	23
7. Po přijetí článku	23
8. Osobní zkušenost jedné studentky s přípravou první publikace	24

Předmluva – cíl

Příručka byla napsána jako závěr diskusí PhD studentů Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity s post-doktorandkou (ze stejné fakulty) a psycholožkou. Diskuse probíhaly v rámci speciálně uspořádaného celosemenstrálního předmětu (Bi7557, podzim 2014) podpořeného z projektu FRMU. Jejich cílem bylo identifikovat hlavní překážky, které studentům brání publikovat jejich výzkum a najít způsob, jak je odstranit. Cílem příručky je shrnout stručným a pochopitelným jazykem proces tvorby článku a předat zkušenosti, jak si s obvyklými překážkami poradit. Tvorba publikace je individuální proces a postupy, na kterých jsme se shodli v rámci přípravy tohoto rádce, nemusí vyhovovat každému. Pokud máte zájem příručku vylepšit o Vaši zkušenost, iniciativa bude vítána. Kontaktní email: jarosova@recetox.muni.cz

1. Jak překonat odpor a pustit se včas do práce

Z diskuzí se studenty vyplynulo, že více než polovina z nich má problém začít. Většina z nás dobře zná situaci, kdy místo práce na publikaci plníme jiný úkol nebo hledáme rozptýlení. Je dobré si uvědomit, že tato tzv. prokrastinace nemusí být známkou naší lenosti. Většinou jde o přirozenou reakci na situaci, v níž nás čeká velmi obtížný úkol. Jedna z teorií říká, že jsme se během evoluce naučili z obtížně zvladatelných situací utéct (např. kdysi před silným protivníkem prchnout do bezpečí, dnes před úkolem uniknout do virtuální reality filmu) nebo naopak „ztuhnout“, předstírat, že „neexistujeme“ (ve stresu např. nejsme schopni sestavit větu). Obě reakce (únik i paralýza) jsou přirozené a objevují se u naprosté většiny studentů a pravděpodobně tomu nebude jinak ani mezi staršími pracovníky. Pokud se naučíme těmto nepříjemným stavům alespoň částečně předcházet, dokážeme plnit dlouhodobé úkoly mnohem efektivněji a vyhneme se nadměrnému stresu. Menší procento z nás při stresu pravidelně zažívá nadměrně silné reakce, jako jsou velmi silné úzkosti, deprese nebo naopak přílišná netečnost. Potom bývá velmi užitečné nebát se vyhledat pomoc u terapeuta.

Čas, který strávíme věnováním se jiným aktivitám než plánované práci (např. psaní publikace) se označuje jako prokrastinace. Je-li prokrastinace přirozenou reakcí na obtížný úkol, je třeba úkol rozložit (vytvořit z něj více úkolů, ale snadněji zvladatelných). Jako příklad si můžeme představit, že máme odvalit obrovský kámen (Obr. 1). Na první pohled vidíme, že to naší hrubou silou nejde. Buď úkol odložíme či vzdáme, nebo začneme vymýšlet postup, který povede k jeho řešení. V situaci s kamenem můžeme naplánovat, jak jej rozbít na menší dílky (Obr. 1). Tím se dostáváme k dalšímu specifiku obtížných úkolů.

Řešení dlouhodobých a složitých úkolů zpravidla vyžaduje kroky, které na první pohled s problémem vůbec nepohnou. Např. shánění bagru nebo dynamitu může trvat třeba i tři týdny. Naopak samotné odpálení nálože a odnos zbytků kamení nezabere více než 2 dny. Přesto bychom bez mezikroku shánění náčiní problém nevyřešili. Podobně při psaní publikací tvoří největší procento času (odhadem 60-70 %) příprava podkladů, tzv. „pre-writting processes“, jako je vyhledávání, čtení a vypisování literatury, nebo různé způsoby vyhodnocení dat. Mnozí z nás tuto skutečnost podceňují/si nejsou této skutečnosti vědomi, a obtíže spojené s řešením úkolů které „nejsou vidět“ nás frustrují. Pokud si ale připravíme kvalitní podklady, samotné psaní už nebývá velký problém.

Obr. 1. Grafické znázornění řešení obtížného úkolu

1.1. Jak předejít prokrastinaci při tvorbě publikace

Uvědomme si, že práce na publikaci nezačíná psaním. Nejprve je třeba si ujasnit, co budeme psát (shromáždit informace) a poté vytvořit strukturu jak všechny informace zorganizovat:

- I. Např. pomůže vytvořit si seznam jednotlivých drobných úkolů, které postupně povedou k sepsání publikace.
 - Čím méně zkušeností se psaním máme, tím podrobnější plán zpravidla využijeme.
 - Seznam úkolů (na rozdíl od osnovy) by měl obsahovat především přípravné práce jako je:
 - vyhodnocení výsledků (kompletní výsledky včetně jejich statistiky)
 - vyhledání zdrojů informací k tématu článku (většinou hledáme články v mezinárodních databázích)
 - čtení (anglických) textů
 - tvorba přehledných poznámek z textů
 - organizace poznámek do sekcí, které spolu souvisí
 - ujasnění hlavních myšlenek, o kterých chceme psát
 - vytvoření osnovy
 - psaní – např. od nejjednodušší kapitoly až po napsání článku (viz kapitola 2.4.)
 - revize textu mnou (autorem)
 - revize spoluautory, zejména korespondujícího autora (většinou školitel)
 - Seznam nemusí být úplný, měníme a doplňujeme jej dle potřeby.
 - Plán nám pomůže reálně odhadnout čas potřebný ke splnění jednotlivých částí, a tak i celého úkolu. Přípravné práce zpravidla zabírají nejvíce času. Většina studentů odhaduje více než 60 % celkového času. Napsání první verze článku, při dobře připravených podkladech, trvá okolo 10 % celkového času. Na revize textu je dobré naplánovat si asi 20 % času.
 - Další výhodou plánu je fakt, že množství sepsaných úkolů působí motivačně. „Člověk vidí černé na bílém, že ho čeká mnoho práce a nechce si ji nechat přerůst přes hlavu.“ Motivací jsou také „odškrtnuté“ (tedy ukončené) dílčí úkoly.
 - Plánované úkoly by měly být reálně zvládnutelné. Je dobré plánovat si také pravidelné pauzy a příjemné činnosti, aby člověk získal k psaní pozitivní vztah a předešel „vyhoření“.
- II. Rozdělení velkých úkolů na malé sníží naše pocity odporu a úzkosti. Navíc nám pomůže např. při vyplňování případných výkazů práce („timesheets“) nebo v komunikaci s vedoucími.
- III. Vybrat si z těchto úkolů některý, se kterým si víme rady. Klíčové je stanovit si pro nás zvládnutelný cíl. Např. „během dneška napíšu 2 odstavce z kapitoly VÝSLEDKY“, nebo „dnes vyhledám literaturu z databází...“)
- IV. Začít s tímto úkolem.
- V. Po dokončení dílčích úkolů je velice vhodné odměňovat se, být na sebe přiměřeně hrdý...

1.2. Další typy, které pomohly konkrétním studentům

- Slíbím si odměnu za maličký pokrok (např. napsat jednu stranu, nebo pracovat jednu hodinu a pak se podívat na oblíbený seriál).
- Psychicky se připravím (reguluji svou prokrastinaci). Dovolím si 30min. prokrastinovat a pak si řeknu, že se na to vrhnu a opravdu se na to vrhnu.
- Udělám si plán práce a plánuju si krátké pauzy.
- Podívám se na všechny dílčí úkoly a zděším se, kolik toho mám. To mě donutí začít pracovat.
- Stanovím si se školitelem termín (do příštího týdne dokončím kapitolu).
- Když se cítím bezradně, přestanu se snažit psát a místo toho přemýšlím, co je přesně třeba udělat. Když vím, co chci udělat, už mi nedělá problém udělat to.
- Najdu si na práci vhodné místo a čas.
- Když se mi nechce, představuji si v duchu, že daný úkol provádím. Mozek asi nepozná rozdíl mezi představou a realitou, protože najednou odpor zmizí a začnu pracovat.
- Dát si se školitelem schůzky po krátkých úkolech (každý týden). Pokud to nelze se školitelem, tak třeba s kamarádem.
- Poprosit kamaráda, aby se o mě staral, nebo mě kontroloval. Potřebuju psychickou podporu, rozesmát, odlehčit...
- Domluvit si vzájemnou podporu s kamarádkou/kamarádem, který taky píše. Když on už třeba má hotový úvod a já ne, tak se do toho dám.

2. Tvorba publikace krok za krokem

2.1. Systematičnost

Jak jsme již zmínili, většina času stráveného tvorbou článku spočívá v přípravných pracích (vyhledání a výpisky literatury, organizace struktury článku...viz kapitola 2.8.) a je výhodné oddělit tyto úkoly od samotného procesu psaní. Umožní nám to pracovat systematičtěji, efektivněji a zaměřit své soustředění na menší počet věcí.

Podobně je výhodné oddělit psaní věcného obsahu článku od gramatických a stylistických oprav. Vytvořit draft (první úplnou verzi článku) bývá pro většinu autorů ta nejbolestivější část. Editace a revidování hotových textů už není tak psychicky náročné (i když časově někdy ano), proto je užitečné soustředit se při psaní draftu pouze na jeho věcnou podstatu. Opravování gramatických a stylistických chyb v této fázi psaní není nutné, a jsme-li perfekcionisté, může být dokonce na škodu. Podobně nemá význam u každého úseku textu trvat na jeho dokonalé struktuře, dokud nemáme celý text napsaný. Doporučujeme vytvořit strukturu článku před samotným psáním textu a držet se jí až do doby revizí. Obecně platí, že čím lépe umíme publikovat, tím více kroků zvládneme automaticky naráz (např. anglicky

vyjádřit myšlenku, vhodně ji zformulovat gramaticky i stylisticky, doplnit správné reference), ale odborníky z každého udělá až praxe. Nečekejme na inspiraci, na lepší podmínky, ani na to až náš text bude dokonalý. Naopak, čtěme, hledejme nebo pišme co nejvíce a pak hodně opravujeme, doladujeme.

2.2. Napodobování kvalitních článků

Každá oblast vědy vyžaduje jinou míru podrobnosti nebo odlišnou strukturu informací. Než začneme psát, doporučujeme vybrat alespoň jeden již publikovaný článek na podobné téma, a strukturou i rozsahem informací se inspirovat. Používání vzorového článku, nejlépe od zkušených a uznávaných autorů, nám může pomoci také při výběru vhodných zkratek, formátu prezentace výsledků a podobně. Pokud si neumíte článek vybrat sami, požádejte o pomoc vedoucího nebo zkušenějšího kolegu.

2.3. Ukládání práce

Všechny verze práce se vyplatí ukládat na jednom místě a přehledně je číslovat. Mnoha studentům se již vymstilo, že si přepsali text, uložili jej a pak se již nemohli vrátit k původní verzi. Snad ještě hůř se cítí ten, kdo vlivem špatného zálohování o práci přijde. Osvědčená metoda je zálohovat práci na USB disk, ale data lze ukládat i online na úložiště, jako je např. Google Disk.

2.4. Osnova

Osnova nám při práci pomáhá neodbíhat od tématu a sestavovat dílčí úkoly dohromady. Včasná konzultace osnovy s našimi spoluautory (zejména s vedoucím) navíc může předejít nedorozuměním a pozdějším zásadním změnám článku. Osnova může mít např. podobu obecné struktury článku s doplněním ústředních myšlenek jednotlivých kapitol.

Klíčové myšlenky kapitoly VÝSLEDKY ale zpravidla nemůžeme správně sestavit, dokud nemáme výsledky zpracované a důkladně jim neporozumíme. Podobně hlavní témata ÚVODU a DISKUSE může být obtížné sestavit před tím, než si vytvoříme přehled dostupné literatury (viz kapitola 2.1.). Předčasná definice těchto sekcí v osnově by mohla vést k příliš selektivnímu výběru informací. Pokud si nejsme jistí, je lepší ponechat osnovu méně specifickou a upřesňovat ji postupně, jakmile známe všechny podklady. Pochopitelně je možné také osnovu během práce měnit, ale zásadnější změny doporučujeme konzultovat s vedoucím. Příklad jednoduché smyšlené osnovy (sestaveno ve spolupráci se studenty):

ČLÁNEK O VEČERNÍČCÍCH

ABSTRAKT

KLÍČOVÁ SLOVA

ÚVOD

- Důležitost výzkumu: večerníček sleduje hodně lidí (děti, starší sourozenci i rodiče), děti jsou ve vývoji...
- Co se o tomto tématu ví, co se neví: Doposud se zkoumal vliv barev v animacích (reference, něco o tom), frekvence zvuků ve filmové hudbě (reference, něco o tom), ale ne vzory se kterými se děti identifikují, přitom je to potřeba protože...
- Cíl naší studie: Vyzkoumat, který vzor je neoblíbenější v české populaci.

METODY

- Design studie (kolik rodin bylo sledováno, jak byly vybrány...)
- Dotazník
- TV box (zařízení na sledování provozu TV)
- Použité statistické metody

VÝSLEDKY

- Vyhodnocené dotazníky - Graf 1
- Validace dotazníkových výsledků pomocí TV boxu - Tabulka 1

DISKUSE

- První studie svého druhu, porovnání se studií Zpívánek
- Interpretace vzhledem k výskytu poruch v chování a dalších věcí, které by mohly hrát roli

ZÁVĚR

PODĚKOVÁNÍ

POUŽITÁ LITERATURA

2.5. Kterou kapitolou začít

Vědecké publikace vycházející z experimentálního výzkumu mívají zpravidla tuto základní strukturu: ÚVOD (Introduction), METODIKA (Methods), VÝSLEDKY (Results) propojené nebo oddělené od DISKUSE (Discussion) a ZÁVĚR (Conclusion). Začít psát ÚVOD, pokračovat METODAMI, VÝSLEDKY atd. nebývá moc praktické. Hlavní důvod je ten, že nejpodstatnější

informace budou zachyceny v tabulkách nebo grafech kapitoly VÝSLEDKY, a většina z nás si klíčové myšlenky článku uvědomí až při jejich tvorbě. Druhým důvodem je, že studenti většinou pracují na výzkumu, aniž mají předem ucelený přehled o ostatních studiích v oboru, který je potřeba hned v ÚVODU. V dalších částech příručky je popsán postup osvědčený pro většinu studentů či mladých vědců. Pokud se rozhodnete pro postup jiný, věříme, že i tak Vám čtení příručky poskytne užitečný pohled na obsah jednotlivých kapitol, nebo na vylepšení jazyka článku.

2.6. Kapitola *METODY*

Kapitola *METODY* je pro většinu z nás nejjednodušší. S jejím sepsáním můžeme začít dřív, než máme např. kompletně zpracované výsledky nebo vytvořen přehled literatury. Většina zkušenějších studentů proto touto kapitolou začíná proces psaní, případně ji zpracovává jako druhou po kapitole *VÝSLEDKY*. Jednoduše v jednotlivých odstavcích nebo podkapitolách popíšeme:

- Použité přístroje a chemikálie
- kdy
- kde
- co
- a jak jsme dělali (pořadí odstavců dle zvyklostí časopisu).

Pokud měla naše studie složitý design, může být užitečné přidat jeho schéma jako obrázek. Popis metod by měl teoreticky sloužit jako recept, podle kterého by bylo možné náš pokus zopakovat (proto uvádíme i dodavatele přístrojů a podobně). Na druhou stranu se bohužel stává, že autoři nechtějí prozradit celé „know-how“ nebo že předpokládaný rozsah (délka) by překročil rozumnou míru. Jelikož se jedná o mechanický popis, používáme zde (na rozdíl od ostatních kapitol) téměř výhradně trpný rod. Např. „Dne 25. 6. 2014 bylo odebráno 200ks vzorků tkání...“.

2.7. Kapitola *VÝSLEDKY*

Než začneme psát kapitolu *VÝSLEDKY*, měli bychom dobře rozumět tomu, co v ní chceme říct. Mnoha studentům k ujasnění obsahu této kapitoly pomáhá někomu stručně povědět nebo napsat (např. v rodném jazyce), co jsme udělali a co nám vyšlo. Vhodná je také např. prezentace na semináři. Účinné je snažit se náš výzkum podat jednoduše a poutavě. Obecně fáze ujasnění obsahu (nejen této) kapitoly často nejlépe vzniká mimo psací stůl, např. na procházce, ve vaně, mezi řečí s kamarádem, zkrátka kdekoliv, kde nad výzkumem můžeme samovolně přemýšlet.

VÝSLEDKY se nejlépe sepisují až po zpracování grafů, tabulek a obrázků (grafiky), které hodláme ve článku publikovat. Až poté je začneme slovně komentovat.

Slovní komentář by měl sumarizovat (říci to podstatné), co grafika ukazuje. Jak už ale bylo řečeno, než grafiku vytvoříme, měli bychom už mít jasno, o čem píšeme. V článku by se mělo objevit pouze takové zobrazení dat, které nejlépe vyobrazuje hlavní myšlenky, které chceme vyjádřit, a přitom nezahltí čtenáře zobrazením příliš mnoha irelevantních informací. Pokud si nejsme jisti co přesně do grafiky dát, velmi pomáhá inspirovat se v článcích s podobnou tematikou. Zásadní je nezapomínat veškerou provedenou práci průběžně a přehledně ukládat.

2.7.1. Tabulky, grafy a obrázky

Grafy a tabulky musí dávat čtenáři smysl i samy o sobě, tj. bez doprovodného textu ve článku. To znamená, že zejména musí mít definovány všechny v nich použité zkratky (většinou jako „footnote“ pod tabulkou nebo v textu pod názvem grafu). Data (výsledky) zásadně prezentujeme jen jednou, a proto si musíme vybrat, zda formou tabulky nebo grafu. Tabulka je vhodná tehdy, když chceme ukázat přesné hodnoty, nebo když jsou nutné přesné slovní popisky jednotlivých proměnných. Graf naopak lépe vystihne trend a/nebo celkový pohled. Např. pokud je důležitý fakt, že se některé skupiny výrazně lišily od všech ostatních skupin, bude to na první pohled patrnější z grafu. Podobně pokud je důležité ukázat variabilitu měření, bude pro čtenáře srozumitelnější její grafické znázornění chybovými úsečkami než tabulkové hodnoty s průměry a směrodatnými odchylkami. Fotografie se jako obrázky používají tam, kde je důležité ukázat přímo primární výsledek (např. u histologických řezů a všude, kde jsou anomálie hodnoceny lidmi a nikoliv přístroji). Dalším použitím obrázků jsou schémata, zejména pro ukázání složitého designu studie v kapitole METODY. Ve většině odborných článků se uvádí a postupně číslovají zvláště Obrázky (Figures - které zahrnují grafy, fotografie apod.) a Tabulky (Tables). Také je možné odděleně vkládat a číslovat matematické vzorce (Formulas). Vzácně však některé časopisy požadují odděleně Grafy (Graphs) a Obrázky (Figures) - vždy je třeba sledovat konkrétní pokyny pro autory, kde se též nachází upřesnění požadovaných formátů. Zpravidla však platí tyto požadavky:

Tabulka:

- Nadpis nad tabulkou
- Definované záhlaví tabulky (co nejjednodušeji a nejspecifičtěji). Pokud jde o složitý název, je lepší nazvat jej krátce a udělat odkaz do poznámek pod tabulku („footnotes“). Vždy definujeme také jednotky.
- Vyplněná všechna políčka tabulky (pokud má ale např. několik buněk pod sebou stejný obsah, pak buňky sloučíme, aby se informace zbytečně neopakovala).
- Ohraničení tabulek – většinou jen horní a dolní horizontální čára a jedna oddělovací záhlaví
- Formát tabulky – jednotné písmo a jednotné zarovnání
- Počet desetinných míst čísel má buď odpovídat přesnosti měření, nebo významu cifer. Je např. nesmyslné psát, že se urodilo 125 678.01 kg hrušek (přestože naše váhy byly přesné na 2 desetinná místa).

Obrázky a grafy:

- Nadpis pod grafem/pod obrázkem, nikoliv nad ním nebo v něm
- Pokud je to možné, grafy kreslit černobíle
- Popsané osy včetně jednotek
- Výběr typu grafu záleží na povaze dat. Pouze spojitá data se zobrazují čarami, pozor na propojování nespojitých dat! Také je třeba pohlídat si způsob zobrazení variability dat při jednotlivých opakováních měření. Je třeba znát nároky a zvyklosti v daném oboru. Doporučujeme používat inspiraci vzorovými články a poradit se včas s vedoucím či někým zkušeným.

Zpracovávání kapitoly VÝSLEDKY v nás obvykle vybudí přirozenou touhu pochopit, k čemu jsou naše výsledky dobré, čím a jak jsou „zajímavé a nové“. To lze velmi dobře využít jako motivaci pro literární přehled nutný jako podklad kapitol ÚVOD a DISKUSE. Může se dokonce stát, že nás tato otázka začne zajímat natolik neodbytně, že zpracování kapitoly VÝSLEDKY přerušíme a „vrhneme se na vyšetřování literatury“ ihned. Doporučujeme kterýkoliv postup, který Vám vyhovuje (dokončení kapitoly VÝSLEDKY, následované literární rešerší i přerušení psaní VÝSLEDKŮ v zájmu sběru informací z literatury a navrácení se k nim později).

2.8. *Sběr informací z literatury a upřesnění struktury článku*

2.8.1. *Systém poznámek z literatury*

Od začátku práce je velmi výhodné vytvořit si systém poznámek z přečtené literatury. Vyhneme se tak pozdějšímu časově i psychicky náročnému hledání jednotlivých myšlenek v nepřehledném moři přečtených článků. Poznámky je dobré shromažďovat na jedno místo a u každé informace mít označen jednoznačný zdroj (referenci). Příklady několika systémů, používaných studenty:

- ruční poznámky ve speciálním sešitě
- podtrhování ve člancích a/nebo drobné výpisky na záhlaví článků
- kopírování důležitých vět ze čtených článků do elektronického dokumentu zřízeného na výpisky. Důležité je doplnit kromě zkopírované věty také referenci článku. Např. mít jeden takový Word soubor ke každé publikaci.
(Poznámka: I když si pořizujete elektronické zápisky, čtěte články raději na papíře, z obrazovky většinu lidí časem bolí oči.)

Elektronická verze poznámek má tu výhodu, že později můžeme výpisky přímo vkládat do osnovy nebo draftu na místa, kam patří. Navíc lze vypsané argumenty snadno přenášet mezi počítači (domů, do práce...) a rychle je dohledat i po mnoha letech. Výhodné může být také průběžné využívání specializovaného software, který umožňuje evidenci různých poznámek

současně s tvorbou seznamu referencí (např. Mendeley Desktop, EndNote apod. - viz kapitola 2.17.).

Po té, co jsme vytvořili přehledné poznámky, bývá výhodné je uspořádat do struktury článku. Teprve až jsme se strukturou spokojeni, je začneme převádět do prózy textu. Vede to zpravidla k velice jasné struktuře článku a umožní nám to psát podstatně rychleji, než když literaturu dohledáváme průběžně. Struktura článku se řídí kromě základního rozdělení kapitol (ÚVOD, METODY, VÝSLEDKY...) i dalšími pravidly (viz kap. 2.8.2. a 2.8.3.).

2.8.2. Logická pravidla

Jednotlivé části textu by na sebe měly logicky navazovat. Podobné myšlenky by měly být v odstavcích po sobě a ne roztroušené v článku. Podobně když např. popisujeme pro a proti, nejdříve uvedeme všechna pro, pak všechna proti. Navíc dodržujeme tři základní pravidla logiky:

- 1) Fakta uvádíme od obecných ke konkrétním (Např. ÚVOD začíná obecným uvedením do problému a pokračuje ke specifickým příkladům. V DISKUSI zase obecně popíšeme, co znamenají naše výsledky a teprve potom se zabýváme jejich jednotlivými výjimkami, částmi...).
- 2) Dodržujeme časovou souslednost od nejstaršího k nejnovějšímu (např. když uvádíme vývoj některé teorie).
- 3) Nejdříve zmiňujeme běžné úkazy, potom výjimečné.

2.8.3. Struktura jednotlivých odstavců

Každý odstavec by se měl věnovat jedné ústřední myšlenke nebo oblasti.

Struktura odstavce:

- věta uvozující (čtenář získá základní informaci, o čem bude celý odstavec)
- důvody, důkaz a příklady, argumenty pro a proti...
- závěrečná věta/y odstavce (u komplikovaného odstavce můžeme shrnout myšlenky, např. frází „to sum up...“)

2.9. Kapitola ÚVOD

V ÚVODU potřebujeme správně zasadit náš výzkum do již existujících faktů. Pro jeho napsání je potřeba si nejdříve vytvořit podklady, něco jako drobnou literární rešerši o studované problematice. Měli bychom mít přehled o tom, proč se daná oblast zkoumá, co se v ní do teď zjistilo a znát výsledky studií (včetně všech nejaktuálnějších) zkoumající podobný fenomén. Vyplatí se literární rešerši zpracovat poctivě a později ji využít také pro kapitolku diskuse. Pokud jsou naše podklady přehledné, můžeme z nich čerpat i v mnoha dalších úkolech (např. žádosti o projekty, disertační práce...).

ÚVOD většinou obsahuje tyto části:

- Krátce - široký kontext, který pochopí i čtenář neznalý v oboru. Hlavní publikum, pro které píšeme, jsou odborníci, takže můžeme rychle přejít ke specifickým poznatkům v dané oblasti.
- Popis, co se dosud o dané věci ví, co bylo doposud vyzkoumáno (zejména citujeme výzkum z poslední doby, ale podle potřeby je možné „dát kredit“ i starším originálním pracím, které jsou v oboru zásadní). Je vhodné uvádět příklady s citacemi a být co nejkonkrétnější.
- Bližší popis problémů v oblasti. Ideálně je třeba se zaměřit na popis „mezer“ ve znalostech, které zaplní právě náš výzkum. Je to dobrý způsob, jak uvést argumenty pro přínos a význam našeho výzkumu. Jejich kvalita působí na čtenáře a může mít vliv na rozhodnutí o (ne)přijetí článku
- Cíl práce, popis, jak našim výzkumem odhalujeme jednu či více výše popsaných neznámých (mezer v poznacích).

2.10. Kapitola DISKUSE

Pro kapitolu diskuse je potřeba především znát výsledky dalších publikovaných studií souvisejících s naším tématem („musíme mít načteny všechny hlavní relevantní studie“). Diskuse většinou obsahuje následující odstavce:

- Co naše výsledky říkají (zejména potvrzení/vyvrácení hypotézy, kterou jsme očekávali).
- Jak to vyšlo ostatním autorům v porovnání s námi a proč, mohou se zde objevit stejné reference jako v ÚVODU. Toto často bývá hlavní částí diskuse.
- Pokud naše výsledky přinášejí nový pohled na dosud přijímanou teorii, tak popsat jak tuto teorii modifikují, jak je možné naše výsledky nově interpretovat.
- Diskutujeme limitace naší studie. Tím dáme najevo, že jsme si nedostatků vědomi a detailní diskuzí se často vyhneme závažné kritice oponentů. Ale pozor, limitace musí být nejen řečeny, ale i obhájeny. Je také možné udělat z limitací přednosti nebo uvést jak jejich nevýhody, tak přednosti. V české kultuře míváme tendenci vidět hlavně nevýhody a kritickou stránku naší práce. Zde je vhodné napsat i výhody a přínosy. Např. když jsme použili méně citlivé detekční metody, i když jsou na trhu dostupné sofistikovanější, nebudeme vyzvedávat pouze nevýhodu. Můžeme například říct: „Výsledky námi použitých - i když méně citlivých - metod jsou dobře srovnatelné s většinou dalších studií. Použité přístupy jsou také dostupnější a tím i široce využívané. Jejich nevýhodou je vyšší limit detekce než XY...“. Také je dobré podívat se na množství textu, které limitacím naší studie věnujeme. Měla by obsahovat všechny nezbytné informace, ale co nejstručněji. Je dobré také uvést, za jakých podmínek jsou naše výsledky validní nebo pro které skupiny a za jakých podmínek ne.

- Jak se dají naše výsledky přímo využít (uvádíme, jen pokud je relevantní výsledky implementovat v praxi či dalším výzkumu).
- Často bývá přidán odstavec o dalším potřebném výzkumu, zejména pokud jsme našimi výsledky přinesli víc otázek než odpovědí. Někdy se takto můžeme také vyhnout připomínkám oponentů, že k publikaci by bylo dobré ještě dopracovat (např. doměřit) to nebo ono.

2.11. Kapitola ZÁVĚR

ZÁVĚR si můžeme představit jako stručné shrnutí VÝSLEDKŮ a DISKUSE. Je vhodné jednoznačně odpovědět na otázky či hypotézy, které jsme ve článku položili (většinou v ÚVODU). Všechno nejasné a kontroverzní už bylo diskutováno, v části ZÁVĚR jen zdůrazníme, na co jsme přišli a jaký to má širší význam. Někomu pomáhá ve zkratce povědět kamarádovi, co jsme vyzkoumali a uvědomit si pár hlavních bodů, které z toho plynou (ty pak krátce slovně opsat).

2.12. NÁZEV článku

Není příliš důležité, ve které fázi psaní vymyslíme název. Název by měl říkat, o čem článek je. Měl by být co nejkratší ale také nejvýstižnější, srozumitelný a atraktivní. Často však jde atraktivita a srozumitelnost proti výstižnosti, v tom případě upřednostníme srozumitelnost. Vynecháváme zbytečná slova jako např. „A study of...“, protože každý chápe, že jde o studii.

Poslední dobou se stále více objevuje v nadpisech otázka, kterou článek řeší, nebo přímo hlavní vyzkoumaný výsledek. Zkušenost však ukazuje, že atraktivní otázka položená v nadpisu je v textu článku velmi často popřena - tedy odpověď je nejčastěji „NE“. Při hledání názvu je potřeba dobře vážit atraktivitu názvu a serióznost výsledků.

Např.: Studie o oblíbenosti večerníčků, ve kterých se vyskytuje zvířátko jako hlavní hrdina oproti ostatním a dále o tom, které ze zvířátek je nejoblíbenější, se dá nazvat takto: „Are animal heroes preferred to human heroes in bedtime stories and which creature is the most favorite?“. Nadpis také může přímo říkat hlavní zjištění. „Maxipes Feek is the most favorite bedtime story creature followed by other animal heroes“.

2.13. KLÍČOVÁ SLOVA

Klíčová slova slouží při vyhledávání na internetu. Mnohé internetové vyhledávače vyhledávají také slova z názvu či abstraktu. Proto je výhodné místo opakování stejných slov použít jako klíčové slovo synonyma (pokryjete tak více slov = budete častěji najít).

2.14. „Highlights“

„Highlights“ vyžadují jen některé časopisy. Jedná se o max. 5 stručných vět vystihujících náš článek. Jejich cílem je především přilákat pozornost čtenářů. Obvykle jsou omezeny počtem znaků.

2.15. ABSTRAKT

ABSTRAKT je nejčtenější a z hlediska předání klíčové informace čtenáři nejdůležitější část článku (všichni ji čtou jako první = dělá dojem, prodává...). Má být co nejkratší a co nejvýstižnější. Mívá cca 250 slov, neobsahuje citace literatury (pokud to není zcela nezbytné). Zkratky se v něm definují a používají pouze v případě, že je již v abstraktu alespoň dvakrát použijeme. Vždy je dobré podívat se na styl abstraktu v daném časopise. Málokdo ví, že abstrakt má danou strukturu. Některé časopisy dokonce vyžadují delší abstrakt, který je rozdělen přímo do subkapitol.

2.15.1. Struktura ABSTRAKTU

- Kontext (background) - většinou jedna až dvě úvodní věty
- Cíl - definuje hypotézu a/nebo důvody, proč jsme prováděli výzkum (většinou jedna až dvě věty)
- Metody - jak jsme problém řešili (většinou jedna až tři věty)
- Výsledky - co nám vyšlo (většinou dvě až čtyři věty)
- Závěr (většinou jedna věta)

2.15.2. Rozdíl Abstrakt a Anotace

Anotace neobsahuje výsledky. Jde o úvod do problematiky a nástin našeho výzkumu. V odborných člancích se na rozdíl od diplomových či disertačních prací zpravidla nevyskytuje.

2.16. PODĚKOVÁNÍ

Poděkování projektům, ze kterých je podporován náš výzkum, je důležité, protože bez něj nelze v projektu článek vykázat. Často existují striktní pravidla, jakým způsobem a kterým projektům je možné poděkovat a bývá důležité toto konzultovat se školitelem a spoluautory článku. Důležité je také zvážit poděkování konkrétním osobám, které nepatří mezi spoluautory, ale mohly různým způsobem přispět k výzkumu nebo přípravě článku (např. kritickými konzultacemi, korekturou angličtiny apod.).

2.17. REFERENCE

Citovat bychom měli pokud možno primární zdroje informací, protože „kredit“ (citační index) se pak zvyšuje skutečně autorům původního objevu. Často ale využíváme jako bohatý zdroj „reviews“, a pokud jsme primární zdroje nečetli, citujeme tento zdroj. Snažíme se citovat jen z důvěryhodných zdrojů, za které se považují kvalitní časopisy (oponenti mohou namítat proti nerecenzovaným zdrojům). Pro dokladování aktuálnosti zkoumané problematiky je vhodné citovat pokud možno aktuální studie. Dodržujeme citační styl časopisu (podle pokynů pro autory, případně bývá přehlednější okoukat citační styl z jiných článků daného časopisu). Práci nám může mnohonásobně zjednodušit některý z citačních software (čím dříve jej v průběhu článku začneme používat, tím lépe). Např. Mendeley Desktop a Zotero jsou zdarma. Pro použití Mendeley Desktop lze najít anglický manuál na stránkách programu, k Zotero existuje český návod na stránkách Knihovny Univerzitního Kampusu MU.

<https://kuk.muni.cz/vyuka/materialy/> (January 26, 2015).

Odpovědi na časté dotazy studentů:

- Názvy článků v cizích jazycích se nepřekládají, ale jiná písma se přepisují do latinky (např. azbuku přepisujeme do latinky).
- Obrázky a videa z webu je možné citovat jako webovou stránku (datum citace = datum zobrazení na webu, nikoliv datum vložení citace).
- Pro potřeby výzkumu je možno z webu stáhnout jakýkoliv obrázek, ale jeho další přímé využití ve vlastní práci - zejména v odborném článku - může podléhat autorským právům (např. bez svolení vydavatele článku nelze jednoduše okopírovat do Vašeho článku obrázek z jiné odborné práce vystavené online, a to ani za podmínky, že je původní práce správně citována - je třeba si vyžádat a dobře archivovat povolení od vydavatele. Tato problematika však není dále rozebírána - přesahuje rámeček této příručky).

- Přehledná pravidla, jak co citovat již byla zpracována pracovníky univerzitní knihovny MU a jsou dostupná na: <https://kuk.muni.cz/vyuka/materialy/> (January 26, 2015).

2.18. Výběr časopisu

2.18.1. Kdy vybrat časopis?

Nemáme jednoznačné doporučení, kdy je lepší vybrat časopis, kam nabídneme naši publikaci. Uvedeme výhody výběru před zahájením psaní a po jeho ukončení.

Výhody výběru na začátku:

- Můžeme si přečíst články z nějakého čísla časopisu, můžeme „okoukat“ styl psaní, tabulek a grafů nebo témata, která editor preferuje.
- V pokynech pro autory (dostupné vždy na stránkách jednotlivých časopisů) se před psáním dozvíme důležité informace, jako je limit na počet slov, požadovaný formát literatury a citací, zda je vyžadován grafický abstrakt a podobně.
- Někdy je možné si stáhnout přímo před-formátovaný soubor (např. MS WORD).
- V pokynech pro autory bývá také tzv. „Copyright assignment agreement“ kde je napsáno, jestli můžeme sdílet autorskou „Word verzi“ článku, jestli nás publikace bude něco stát a podobně.

Výhody výběru na konci:

- Výběr je jednodušší, protože známe přesně téma, kvalitu a rozsah, který jsme napsali.
- Můžeme si udělat přehled citovaných časopisů a z nich vybrat tematicky vhodný časopis odpovídajícího impakt faktoru (IF).

2.18.2. Jak vybrat časopis?

Výběr se zpravidla řídí dvěma základními pravidly:

- I) Podle tématu a rozsahu (naš článek se do časopisu musí hodit obsahem i délkou).
- II) Podle kvality. V současnosti se uplatňuje hrubé pravidlo, že čím kvalitnější časopis, tím vyšší IF a vyšší pořadí časopisu v oboru. IF lze najít např. v „Journal Citation Reports®“ na „Web of Science“, pořadí časopisu bývá uvedeno např. v „Journal Citation Reports®“ pod heslem „Journal ranking in different categories“. Je třeba však kriticky poznamenat, že IF jako jediný parametr není přímým ukazatelem kvality (!) a o jeho využívání vůbec se vedou velmi kritické debaty i v nejlepších časopisech s nejvyššími IF (viz např. Nature 517:245, 2015, doi:10.1038/517245a).

3. Revize a editace vlastního textu (jak zvýšit poutavost textu)

Revizemi a editacemi můžeme našemu článku dodat jasnost, přehlednost, čtivost a formu profesionální práce. V diskusi o auto-revizích jsme se při přípravách této příručky neshodli na žádném ideálním pořadí jednotlivých kroků, spíš je dobré projít postupně všechny. Logické, stylistické a často i gramatické chyby lze obzvlášť dobře vnímat, pokud článek čteme nahlas.

3.1. Kontrola struktury článku

Pokud máme pocit, že některá část článku není srozumitelná, nenavazuje na další odstavce a podobně, zkontrolujeme, jestli neodporuje logickým pravidlům (viz kapitola 2.8.2.) nebo struktuře odstavce (viz kapitola 2.8.3.). Důležitá je také přiměřenost rozsahu a správné zaměření textu. Je třeba zvážit, jestli nevěnujeme příliš prostoru něčemu, co tolik nesouvisí s hlavní myšlenkou článku (toto se běžně stává, když začneme psát ÚVOD nebo DISKUSI aniž máme zpracovanou kapitolu VÝSLEDKŮ). Množství textu by také mělo odpovídat významu myšlenky.

Pokud si nejsme jistí celkovou správností struktury našeho článku, může nám pomoci odpovédět si následující otázky:

- Mám (nebo dokážu obhájit, proč nemám) v ÚVODU:
 - Obecně krátký popis problému, specifické informace a studie včetně těch aktuálních, popis toho, co je třeba vyzkoumat a cíle naší studie?
 - Mám (nebo dokážu obhájit, proč nemám) v METODÁCH popis:
 - Kdy, kde, co a jak jsme dělali?
- Mám (nebo dokážu obhájit, proč nemám) ve VÝSLEDKÁCH:
 - Slovní popis výsledků, přehledné tabulky a grafy (které dávají smysl i bez textu) obsahující jen ty nejpodstatnější informace (zbytek může jít do např. do „supplementary information“)?
- Mám (nebo si dokážu ...) v DISKUSI (může být spojena s VÝSLEDKY v 1 kapitole):
 - Jestli jsme ne/potvrdili, co jsme předpokládali
 - Jaké výsledky prezentovali ostatní autoři v porovnání s námi
 - Slabiny naší studie versus výhody
 - Co z výsledků vyvozujeme
 - Případně praktické využití a aplikace a další možné souvislosti?
- Mám v ZÁVĚRU ty nejdůležitější body?

- Mám (nebo dokážu obhájit, proč nemám) v ABSTRAKTU: Úvod, metody, výsledky a závěr ?
- A nepřebývá mi v některé kapitole něco, co tam nepatří?

3.2. Kontrola gramatiky

3.2.1. „Spelling“ a překlady

Kromě projití textu pomocí „spell-check“, je třeba s dostatečným odstupem přečíst i celý článek. Většina z nás ale bývá psaním textu již tak přesycená, že je lepší někoho o kontrolu chyb a překlepů požádat.

3.2.2. Použité časy

- Kromě kapitoly METODY se doporučuje používat aktivní („study showed“) nikoli pasivní („it was shown“) forma = činný, nikoliv trpný rod. Můžeme se také inspirovat stylem použitým ve vzorových člancích.

- Obecně platným („default“) časem pro článek je minulý čas prostý, ale vždy platí tyto výjimky:

- Přítomný čas (prostý) použijeme, pokud mluvíme o obecném pravidlu, faktu, který vždy platí (např. voda vře při 100°C).

- Přítomný čas (prostý) použijeme, když referujeme k tabulkám, grafům, kapitolám a také v nadpisech obrázků a tabulek. Např. „Figure 1: Concentrations of biochanin A in food. The error bars shows standard deviations of all measurements (N=7).“

Předpřítomný čas naznačuje neukončenost výzkumu, a proto s ním zacházíme opatrně (nechceme, aby náš výzkum vypadal nedodělaně). Někdy se předpřítomný čas používá v ÚVODU právě proto, abychom zdůraznili, že problém stále trvá, např. „It has been shown ...“ Většinou ale i v ÚVODU používáme více minulý čas, např. „Dickens et al. 2014 showed...“

Časy v Abstraktu (nejčastěji):

Přítomný čas prostý - např. „Estrogenic compounds causes intersex in many fish species“ (obecný fakt), nebo např. „The present paper focuses.“ (Odkaz na náš článek v přítomném čase).

Minulý čas prostý - např. „The present study detected estrogenic activity in waste waters...“ (popis, co jsme zjistili, diskuse).

3.3. Kontrola větných staveb a použitých slov

3.3.1. Negativní věty přepsat pozitivně

Většinu záporných vět, lze napsat jako věty bez záporu. Řekneme tak to stejné, ale vyzní to lépe. Např.: „Biochanin A **was not** detected → Biochanin A **was** below the detection limit. The content of sugar **was not** analyzed, because → The sugar analyses **was** obey, because...So far, **no** study analyzed... → This is **the first** study analyzing...”

3.3.2. „Krájení hadů“

V textu hledáme a zkracujeme příliš dlouhé věty. Neznamená to, že mají zůstat jen věty jednoduché a krátké (to by znělo hloupě). Text musí mít rytmus, ale věty delší než cca 3 řádky bývá lepší zkrátit.

3.3.3. Náhrada slabých sloves za silné

Úprava sloves dokáže výrazně zlepšit výstižnost a srozumitelnost článku. Slovesa mají různou výpovědní sílu. Např. slovesa být („to be“), mít („to have“), nebo dostat („to get“) mají mnoho významů a proto se označují jako slabá (mají slabou výpovědní sílu). Naopak např. sloveso „colonize“ má specifičtější význam a proto jej lze chápat jako silné. Věty se silnými slovesy jsou kratší a srozumitelnější, text s nimi se lépe čte (= působí výrazně lepším dojmem). Pokud v našich větách najdeme slabá slovesa, můžeme se pokusit nahradit je slovesy silnými. Většinou se tak děje převedením klíčového podstatného jména na jeho slovesný tvar. Např. „The cells created a new colony in the new artificial agar → The cells colonized the new artificial agar“.

3.3.4. Přesun slovesa na začátek věty

Silná slovesa jsou zpravidla nejdůležitější částí vět (říkají toho nejvíce) a patří proto na jejich začátek. Přesun sloves blíž k začátku věty výrazně zlepší její srozumitelnost. Např.: „The surface water where Novak et al. (2014) detected high activity of estrogenic compounds by *in vitro* assay, was analyzed by HPLC/MS/MS in this study. → This study analyzes (by HPLC/MS/MS) surface water, which had been previously characterized as highly estrogenic by *in vitro* assay (Novak et al 2014). (Osobní zkušenost: - používám přesun sloves zejména tehdy, když se mi zdá některá část textu těžko pochopitelná a nevím si s ní rady.)

3.3.5. Rytmus textu

Pro poutavost textu je dobré střídat jednoduché a složené věty, používat různé oddělovače (např. „:“ nebo „;“). Pozor ale na dodržení započaté logické struktury. Příklad porušení logické struktury: „V nádržích lze provádět úpravy pomocí: 1) těžké techniky, 2) biologických metod a 3) chemickými metodami.“

(Poznámka pro začínající s anglickým psaním: Věta jednoduchá, má obvykle tvar: „**Subject** - verb - **object** - **extra information**“. Nicméně časté je i předřazení vedlejší informace a její oddělení čárkou – např. „**After 5h of extraction**, **samples** were evaporated and stored **at 4°C until analyses**.“ Nebo „**In the study**, **the authors** observed **decrease of ...**“)

3.3.6. Vyhledat a vymazat „vycpávková“, emotivní nebo slangová slova

Např. „Therefore, it should be said/noticed“ – celé zbytečné sdělení (pokud to autor sděluje, je logické, že by to mělo být povšimnuto).... nebo „there is/are“ – věty dávají stejný význam i bez tohoto slovního spojení.

3.3.7. Vyhledat a nahradit příliš sofistikovaná slova

Pokud je v článku příliš mnoho složitých a sofistikovaných slov, článek působí těžce a je lépe je nahradit běžnými výrazy.

Např. :

utilize → use

despite the fact → but

with exception of → except

in most cases → mostly

4. Revize spoluautory

První komentář draftu většinou provádí ten, kdo bude korespondujícím autorem článku (často školitel). Revize, které dostanete od školitele, je dobré číst trochu s odstupem. Není vždy snadné unést opravy a kritiku toho, co nám dalo tolik práce. Na druhou stranu je to právě dobrá a podrobná revize, která nás toho nejvíc naučí.

Když jsou první autor i korespondující autor (školitel) s článkem spokojeni (jejich připomínky byly zapracovány a odsouhlaseny), je potřeba jej poslat všem dalším spoluautorům. Často se stává, že na článek spěcháme a je obtížné čekat na všechna vyjádření. Přesto je nutné, aby vždy s článkem souhlasili všichni jeho autoři.

5. Nabídnutí článku

Když je článek odsouhlasený spoluautory a zformátovaný pro vybraný časopis, nahraje se nejčastěji přes webový portál do systému příslušného vydavatele, a tím se také nabídne editorům časopisu k posouzení a případnému publikování. Kromě vlastního článku většina editorů požaduje také návrh několika oponentů a stručný dopis shrnující zaměření článku, nejvýznamnější objevy a důvod, proč by bylo pro časopis (resp. čtenáře časopisu) přínosné Váš článek publikovat. Dopis editorovi by měl zajistit korespondující autor. Někdy může edice chtít také grafický abstrakt (schéma nebo obrázek vystihující obsah Vašeho článku). Bližší instrukce jsou vždy k dispozici v pokynech pro autory na webových stránkách daného časopisu.

6. Proces posuzování článku

Editor někdy v zápětí (zpravidla do týdne) odpoví emailem korespondujícímu autorovi, že článek publikovat nebude (protože se např. nehodí mezi téma časopisu apod.), nebo jej rozešle k vyjádření oponentům. Po přijetí komentářů a doporučení od oponentů se editor rozhodne, zda Váš článek přijme tak jak je, nebo pod podmínkou drobných či zásadních revizí, nebo zda jej odmítá publikovat. Tuto informaci se dozvíme zpravidla nejdříve měsíc od nabídnutí článku, obvykle však až po cca 12 týdnech. Pokud je článek zamítnut, většinou je velmi cenné přečíst si důkladně komentáře oponentů. Jestliže to jde, můžeme podle nich článek opravit dřív, než se jej pokusíme nabídnout do jiného časopisu. V případě, že je náš článek přijat pod podmínkou revizí, opravíme jej v příslušných částech a ke každému jednotlivému komentáři každého z oponentů napíšeme odpověď. Takto opravený článek společně s odpověďmi editorovi a oponentům znovu posíláme (vkládá jej korespondující autor) přes webový portál do časopisu. Dále čekáme na konečné rozhodnutí o přijetí nebo zamítnutí článku. Pokud byly revize článku zásadní, editor může poslat článek znovu k posouzení oponentům (zpravidla těm stejným, kteří již revidovali první verzi) a proces může trvat další dlouhé týdny. Pokud jde o drobnější revize a editor usoudí, že Vaše opravy a odpovědi jsou relevantní, je článek přijat do několika málo dní.

7. Po přijetí článku

Jakmile obdržíme od editora časopisu zprávu o tom, že náš článek byl přijat k publikaci („accepted“), lze jej zpravidla vykazovat v různých projektech jako výsledek, i když ještě nebyl oficiálně publikován v konkrétním vydání časopisu. Před publikací nám vydavatel pošle článek ve formátu, který bude konečně zobrazen v časopise a my jej musíme pečlivě přečíst, opravit případné chyby a odsouhlasit (tzv. „page proofs“). Je velmi důležité zkontrolovat v „page proofs“ zejména tabulky, grafy, desetinné čárky a jednotky, tj. drobné chyby, které se snadno přehlédnou, ale mohou mít podstatný vliv na výsledky a jejich interpretaci.

Jakmile je článek přiřazen do konkrétního vydání časopisu a/nebo je finálně publikován online, vydavatel časopisu posílá korespondujícímu autorovi zprávu a odkaz na finální pdf verzi článku. Je dobré všechny spoluautory průběžně informovat o stavu článku a zejména rozeslat všem finální verzi, aby Váš článek měli k dispozici.

8. Osobní zkušenost jedné studentky s přípravou první publikace

Moje první publikace a jak to (ne)šlo

Jak to vlastně vypadá, psaní publikace? Není to jednoduchý úkol, ale není to ani kvantová fyzika. Jak vše v životě, psaní první publikace je věc kterou každý udělat musí. Zkusím Vám vysvětlit, jak to vypadalo poprvé u mne, a bylo by to bývalo mnohem lehčí, kdybych měla manuál jako ten, který máte před sebou.

První věc, kterou jsem zjistila, byla, že prokrastinace, čas a odpor k psaní jsou ďáblové, kteří vždy budou někdy vedle. Pro mne je nejlepší, rozložit úkol na „menší kousky“ a dát si termín, do kterého to musí být uděláno a takhle mi to vždycky funguje, protože jeden ukončený krok „da vítr do plachet“ dalšímu. Dál jsem zjistila, že začít se psaním úvodu nikdy, ale nikdy nefunguje. Snažila jsem se v tom nějak orientovat, ale ne – jedna, dvě vety a konec. V té době mne školitel poradil, že je lepší začít s popisem výsledků, pak vznikne diskuze a závěr. Materiály a metody už znáte a z toho všechno vznikne úvod a publikace je (skoro) hotova. Jednotlivé kroky tu nebudu rozebírat, souhlasím s tím, jak jsou v manuálu popsány. Dále, nikdy nezačínajte psát bez citačního manažeru. Řeknu to tak: ztrácela jsem 4 hodiny jenom na opravu popisu literatury. Někomu se to ze začátku může zdát těžké, vyplatí se poprosit o pomoc někoho, kdo už s tím umí zacházet. Teď používám Mendeley pro citace a Red Cube na organizaci literatury, kterou používám do článků. Je to mnohem lepší než hromada článků na stole, pod stolem, v šuplíku a kdo ví kde ještě. Co se týká citací, tak doporučuji semináře, které organizuje Knihovna MU každý semestr. Můžete se tam dozvědět, jak citovat, nebo jaký je rozdíl mezi citací a plagiátem, což taky považuju za užitečné.

A poslední věc, kterou možná nikdo nebere vážně, ale mně ji můžete věřit: Je nutné dávat pozor na uložení znění každého dokumentu, a taky udělat aspoň jednu kopii. Proč? Protože není problém smazat jedinou kopii konečné verze článků přímo s hard disku. Zni to blbě, ale může se stát každému. Vteřina neopatrnosti a Vaše prací je pryč.

Na konce Vám přeji hodně štěstí s psaním Vaší publikace a doufám, že Vám v tom tento manuál pomůže.